

Dom Konferencji w Wannsee

Miejsce Pamięci i Edukacji Historycznej

Konferencja w Wannsee i Ludo-bójstwo
na Żydach europejskich

Konferencja w Wannsee i Ludo-bójstwo na Żydach europejskich

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

Dom Konferencji w Wannsee
Miejsce Pamięci Edukacji Historycznej

Treść

Miejsce historyczne	4
Historia Domu Konferencji w Wannsee	5
Dział edukacyjny	5
Stała ekspozycja	6
Biblioteka / Medioteka	8
Konferencja w Wannsee	9
Rozkaz H. Goeringa do Reinharda Heydricha nakazujący mu opracowanie generalnego planu "rozwiązania kwestii żydowskiej w Europie"	16
Odpowiedź Otto Hofmanna przesłana dnia 04.12.1941	18
Pismo Heydricha do Hofmanna przesłane 08.01.1942 zapraszające do udziału w konferencji dnia 20.01.1942	19
PROTOKÓŁ KONFERENCJI W WANNSEE 20 stycznia 1942r.	20
Uczestnicy Konferencji w Wannsee	36

Miejsce historyczne

Dzisiejsze muzeum mieści się w byłej willi fabrykanta Marliera, wzniesionej w 1915 roku, która w latach 1941-1945 służyła jako hotel i miejsce obrad SS. 20 stycznia 1942 r. piętnastu wysokich rangą przedstawicieli SS, NSDAP oraz różnych ministerstw omawiało tu kwestie kooperacji przy planowanej deportacji i eksterminacji europejskich Żydów.

Przedstawiciele SS zdali obecnym sekretarzom stanu raport o przeprowadzanych od sierpnia 1941 r. przez grupy operacyjne na terenie Związku Radzieckiego akcjach systematycznego mordowania oraz o praktykowanych już metodach zabijania.

Naradzie, którą zwykło się dzisiaj nazywać „Konferencją w Wannsee”, przewodniczył Reinhard Heydrich, szef Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy (RSHA). Bezpośrednio mu podlegający specjalista od wysiedleń i deportacji, Adolf Eichmann, sporządził protokół, który znaleziono w 1947 r. w aktach niemieckiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych. On dokumentuje w przerażająco wyrazisty sposób plan zamordowania wszystkich Żydów europejskich i aktywne uczestnictwo niemieckiej administracji państwowej w tym ludobójstwie. Przy tym zostały przedstawione deportacje „na wschód”, gettoizacja i praca niewolnicza jako przedsięwzięcia przygotowujące do „ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej”.

Historia Domu Konferencji w Wannsee

1914/15	budowa willi dla fabrykanta Ernesta Marlier
1921	przemysłowiec Friedrich Minoux nowym właścicielem willi
1940	zakup willi przez fundację SS Nordhav i przekształcenie jej w hotel dla Służb Bezpieczeństwa SS
1942	20 stycznia, Konferencja w Wannsee
1943	obiekt w posiadaniu Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy (RSHA)
1945/46	willa w rękach aliantów
1947-51	siedziba Instytutu im. Augusta Bebla, wykorzystanie jako ośrodek edukacyjno-szkoleniowy
1952-88	dom kolonijny dla dzieci z berlińskiej dzielnicy Neukoelln
1965-72	bezsukteczne starania historyka Josepha Wulfa o założenie międzynarodowego centrum dokumentacji w willi
1992	otwarcie Miejsca Pamięci i Edukacji Historycznej w 50. rocznicę Konferencji w Wannsee
2006	otwarcie nowej stałej ekspozycji.

Dział edukacyjny

Miejsce Pamięci i Edukacji Historycznej proponuje grupom młodzieżowym i klasom szkolnym wielorakie możliwości zajmowania się tematami prześladowań i Zagłady Żydów europejskich oraz historii narodowego socjalizmu – ich przyczyn i skutków. Jedną z praktykowanych form przekazu jest zwiedzanie stałej ekspozycji z przewodnikiem albo w małych grupach roboczych pod opieką doświadczonych pedagogów. Podczas całodziennych seminariów można opracowywać przykładowo samodzielnie wybrane przez grupę tematy. Dla dorosłych, w ramach kształcenia politycznego i zawodowego, zostają przeprowadzane jedno- lub kilkudniowe seminaria skoncentrowane wokół specyfiki zawodowej uczestników. Dla nauczycieli i kandydatów na nauczycieli proponowane są konferencje i warsztaty w zakresie pedagogiki miejsc zbiorowej pamięci oraz ułatwiające przygotowanie do lekcji różnych przedmiotów.

Stała ekspozycja

W pomieszczeniach na parterze willi znajduje się stała ekspozycja „Konferencja w Wannsee i Ludo-bójstwo na Żydach europejskich” informująca po niemiecku i angielsku o genezie nazistowskiego prześladowania Żydów, o ich wykluczaniu ze społeczeństwa, pozbawieniu praw i wypędzeniu w latach 1933-1939 oraz o przeprowadzonych przez hitlerowców w czasie II wojny światowej deportacjach, gettoizacji i wymordowaniu Żydów europejskich w całej niemieckiej strefie wpływów.

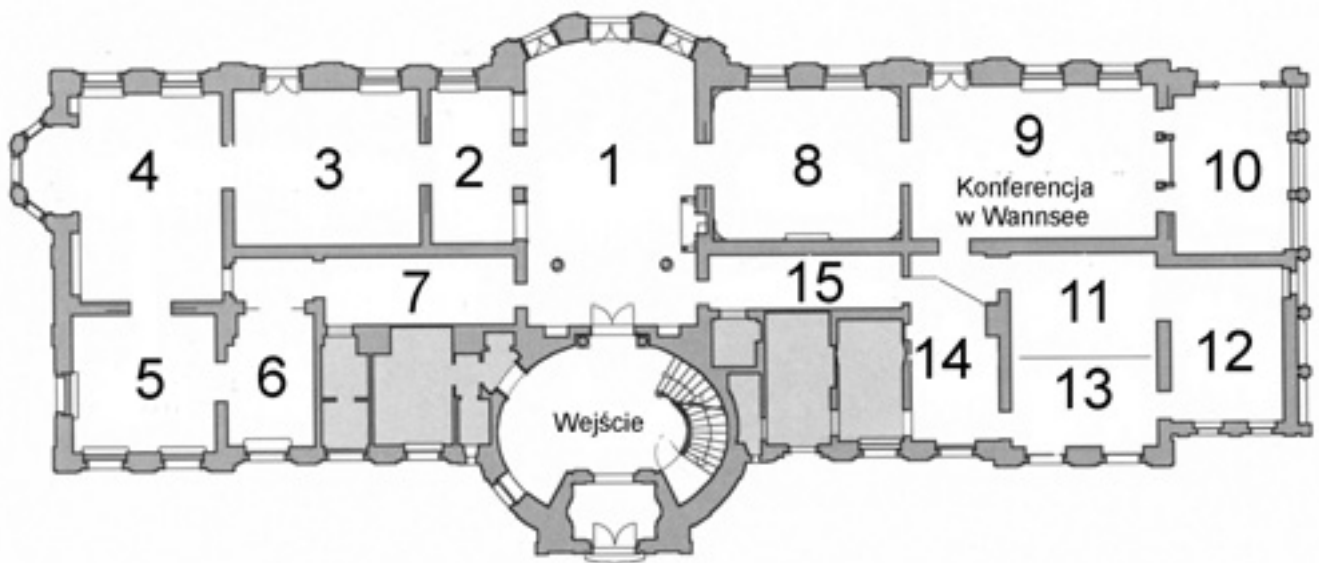
Punktem centralnym wystawy jest Konferencja, która odbyła się 20 stycznia 1942 roku w byłej jadalni willi. Poza tym krótkie teksty wprowadzają w tematykę poszczególnych pomieszczeń wystawy.

Zbrodnicze wydarzenia zostały udokumentowane przez wyciągi z akt sprawców, jak również przez zeznania ofiar, zdjęcia, sekwencje radiowe i filmowe.

Do nabycia katalogi wystawy w języku niemieckim, angielskim i hebrajskim.

Stała ekspozycja

- 1 Wprowadzenie do wystawy
- 2 Rasizm i nienawiść do Żydów
- 3 Integracja i antysemityzm w Republice Weimarskiej
- 4 Polityka rasistowska i prześladowanie Żydów w Niemczech w latach 1933-39
- 5 Wojna i ludobójstwo w Europie Wschodniej i Południowo-Wschodniej
- 6 Możliwości działania pod okupacją niemiecką
- 7 Droga do Ludobójstwa na Żydach europejskich
- 8 Organy administracji państwowej biorące udział w Konferencji
- 9 Konferencja w Wannsee
- 10 Uczestnicy Konferencji, protokół po 1945 r. i historia willi
- 11 Deportacje
- 12 Getta
- 13 Obozy koncentracyjne i obozy śmierci
- 14 Praca niewolnicza i śmierć w obozie
- 15 Współczesność przeszłości.

Biblioteka / Medioteka

Medioteka nosi imię historyka Josepha Wulfa (1912-1974), który bezskutecznie starał się o utworzenie w willi centrum dokumentacji do badań nad socjalizmem narodowym.

Na mediotekę, z której można korzystać tylko na miejscu w czytelni, składają się: biblioteka ze zbiorami książek i czasopism, zbiór dokumentów na mikrofilmach i mikrofiszach oraz media audio-wizualne. Zbiory biblioteczne obejmują literaturę naukowo-badawczą, relacje świadków, dział encyklopedyczny, literaturę wspomnieniową, księgi pamiątkowe, literaturę dla dzieci i młodzieży, beletrystykę oraz czasopisma. Zakres tematyczny dotyczy historii Żydów w Europie, antysemityzmu, prześladowań i ludobójstwa, komparatywnych badań nad ludobójstwem, historii narodowego socjalizmu, jego recepcji i obchodzenia się z nim po 1945 roku oraz pedagogiki muzealnej. Znaczna część zbiorów jest w językach obcych (w tym w języku polskim):

Katalog biblioteczny w Internecie:

<http://www.zeitgeschichte-online.de/alg-agg/>

Konferencja w Wannsee

Na zaproszenie szefa Policji Bezpieczeństwa (Sicherheitspolizei – Sipo) oraz Służby Bezpieczeństwa (Sicherheitsdienst – SD), Reinharda Heydricha, w południe dnia 20 stycznia 1942 roku w jadalni willi odbyło się półtoragodzinne zebranie przedstawicieli SS, NSDAP oraz ministerstw Rzeszy, którego tematem było »ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej«. Heydrich miał na celu ugruntowanie swej kierowniczej pozycji w zakresie deportacji oraz włączenie ważnych ministerstw oraz urzędów partyjnych w przygotowania do wymordowania Żydów europejskich. Jednocześnie zażegnane miały zostać konflikty cywilnej administracji okupacyjnej w Polsce oraz w prowincji »Ostland« z miejscowymi dowódcami SS. Konferencja potwierdziła osiągnięty przez SS w roku 1941 sukces w sporze administracyjnym dotyczącym kompetencji w zakresie »rozwiązania kwestii żydowskiej«. Uczestnicy złożyli propozycje oraz sprzeciwy w interesie reprezentowanych przez nich organów administracji, ostatecznie oświadczyli jednak gotowość do współpracy. Tym samym przywódcy niemieckiego aparatu państwowego stali się współwiedzącymi i współsprawcami eksterminacji Żydów.

Protokół zebrania

Wynik posiedzenia został zaprotokołowany przez kierownika referatu ds. Żydów w Tajnej Policji Państwowej (Geheime Staatspolizei – Gestapo), Adolfa Eichmanna. Według wspomnianego protokołu Heydrich wyjaśnił uczestnikom, iż na podstawie »wcześniejszego zezwolenia« Hitlera przeprowadzona ma zostać deportacja wszystkich Żydów europejskich do Europy wschodniej. Podkreślił on również, iż »kierownictwo w opracowywaniu ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej« spoczywa bez względu na zakres geograficzny wyłącznie w jego rękach. Kwestią sporną było włączenie w deportacje tzw. »mieszkańców« (osób z rodzicami lub dziadkami zarówno wyznania żydowskiego, jak i chrześcijańskiego), jak i żydowskich małżonków w »małżeństwach mieszanych«. Próba Heydricha, by rozszerzyć krąg osób, co, do których odnosiłyby się rozkazy deportacyjne, była atakiem na kompetencje ministerstwa wewnętrznego, reprezentowanego na konferencji przez sekretarza stanu Wilhelma Stuckarta.

Jako że w kwestii tej Heydrich nie osiągnął porozumienia i wyjaśnienie sprawy przełożone zostało na późniejsze konferencje, Eichmann musiał

w protokole poświęcić szczególnie dużo miejsca na spisanie wyrażanych na konferencji propozycji: same tylko propozycje odnośnie deportacji »mieszkańców« oraz żydowskich małżonków w związkach »mieszanych« zajmują aż cztery strony protokołu, podczas gdy cały protokół uwzględniający wyniki konferencji – włączając półtora strony spisu jej uczestników i jedną stronę zestawień statystycznych - obejmuje tylko 15 stron maszynopisu. Radykalne propozycje spisane w trakcie konferencji miały pozostać w protokole w oczekiwaniu na ich ewentualne przeforsowanie w przyszłości.

Jako że mamy tu do czynienia z protokołem opisującym wynik narady, a nie stenogramem, odczytać z niego możemy jedynie sugestie co do faktycznego przebiegu i atmosfery narady. Adolf Eichmann został szczegółowo wypytany o konferencję w Wannsee podczas procesu przeciw niemu w Jerozolimie w latach 1960/1961. Podkreślił on wówczas, że również przedstawiciele biurokracji ministerialnej wypowiadali się otwarcie oraz w sposób przyzwalający odnośnie kwestii zabijania Żydów. Eichmann twierdził, iż musiał kilkakrotnie przeformułowywać protokół, ponieważ Heydrich nie był zadowolony ze sposobu ujęcia tematu. Tekst nie mógł oddawać zbyt drastycznie zastosowanych w czasie konferencji sformułowań, zarazem jednak miał »przygwaźdzać« sekretarzy stanu - czynić z nich więc współwiedzących i współsprawców. Eichmann zrelacjonował, iż musiał też dostarczyć Heydrichowi informacje do referatu, który ten wygłosił jako wstęp do konferencji. Do informacji tych należało również tabelaryczne zestawienie liczby oraz rozmieszczenia Żydów w Europie - »okrągłych 11 milionów Żydów«, którzy byliby brani »pod uwagę« w »realizacji ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej«. Delegacja Żydów w Niemczech (Reichsvertretung der Juden in Deutschland – RV) otrzymała w sierpniu 1941 roku rozkaz, by sporządzić statystyczne zestawienie liczby Żydów – w ujęciu ogólnym oraz w stosunku do liczby ludności poszczególnych krajów, wraz z danymi o wyznacznikach określenia »Żyd« oraz danymi o statusie prawnym Żydów. Niezwłoczna odpowiedź Delegacji oparta była na wielu publikacjach, czasopiśmie oraz wycinkach z gazet; Delegacja oświadczyła w niej: »Cyfry – w miarę możliwości pochodzące z dokumentów urzędowych, w pozostałej części szacunkowe – odnoszą się z reguły do Żydów wyznaniowych i przedstawiają raczej wartości zaniżone.« W porównaniu z tabelą stworzoną przez Eichmanna zauważyć można niektóre interesujące różnice. W Generalnej Guberni oraz Rumunii Eichmann skorygował liczby – podnosząc ich wartość, proporcjonalnie do ówczesnych rozszerzeń ich terenów w lecie 1941 o dystrykt Galicję, względnie Besarabię. Dane Delegacji Żydów odnośnie ZSSR, informujące o 3,02

milionach, zostały przez Eichmanna (prawdopodobnie dla celów propagandy) znacząco zawyżone do liczby 5 milionów Żydów. Liczbę 135.000 Żydów w Holandii wykazanych przez Delegację Eichmann podwyższył do dokładnie 160.800. W odniesieniu do Estonii brak było danych liczbowych; w tabeli Eichmanna Estonia określana jest jednak słowami »wolna od Żydów«: Wszyscy Żydzi etniczni, którym nie powiodła się ucieczka, zostali bowiem wymordowani w trakcie akcji grupy operacyjnej A. Jeśli chodzi o Francję, Eichmann najwidoczniej doliczył również Żydów w koloniach francuskich w północnej Afryce. Owo tabelaryczne zestawienie danych w protokole konferencji w Wannsee stanowi więc swoistą groźbę eksterminacji Żydów europejskich. Faktyczne zagrożenie dla Żydów europejskich odczytać można z mapy z przebiegiem frontów oraz rozmieszczeniem sojuszników wojennych – stan na wieczór 20 stycznia 1942. Mapa taka sporządzona zostać mogła przy wsparciu poczdamskiego Instytutu Wojska i Historii (Militärhistorisches Forschungsamt Potsdam) z map sztabu generalnego Dowództwa Naczelnego Wehrmacht (Oberkommando Wehrmacht). Pokazuje ona, że centra życia Żydów w Europie Wschodniej oraz Południowo-Wschodniej znajdowały się na terenach objętych okupacją lub pod panowaniem reżimów, należących do sprzymierzeńców Hitlera. Eichmann dokonał w swych zestawieniach tabelarycznych podziału danych ze względu na Żydów w krajach okupowanych z jednej strony oraz Żydów w krajach sprzymierzonych i neutralnych, które miały być zdominowane przez Niemcy z drugiej. Tabele Eichmanna odzwierciedlają więc fakt, iż nazistowscy dowódcy wychodzili z założenia – nie zważając na klęskę inwazji w Anglii w 1940 oraz przełom w walkach w zimie 1941/42 po porażce strategii wojny błyskawicznej w Rosji – iż w najbliższej przyszłości opanują całą Europę.

Pełnomocnictwo Heydricha

Z protokołu konferencji wysnuć można wniosek, iż jeszcze przed terminem narady podjęta została na najwyższym szczeblu decyzja o rozwinięciu masowych zabójstw, mających miejsce od czerwca 1941 roku, do systematycznego ludobójstwa względem wszystkich Żydów europejskich. Od napaści na ZSSR w dniu 22 czerwca 1941 grupy operacyjne Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy (Reichssicherheitshauptamt - RSHA) mordowały tamtejszą ludność żydowską. W tym celu, jak i dla realizacji dalszych planów Heydrich potrzebował pisemnej legitymizacji, która dawałaby mu większą moc niż zlecenie Reichsführera SS Heinricha Himmlera. Wieczorem 31 lipca 1941 roku przedłożył on do podpisu Hermannowi Göringowi

sporządzone w RSHA pismo. Ten już w styczniu 1939 mianował Heydricha kierownikiem ds. przymusowej emigracji. Adolf Hitler przyznał Göringowi, stojącemu na drugiej pozycji w hierarchii nazistowskiego aparatu władzy, szerokie uprawnienia. Należała do nich również koordynacja wszelakich przedsięwzięć przeciwko Żydom. Podpis Göringa upoważniał Heydricha do przygotowania »ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej w niemieckiej strefie wpływów w Europie« odpowiednio do »warunków czasowych«. Heydrich skorzystał z tego upoważnienia pół roku później, gdy w międzyczasie termin »ogólne rozwiązanie kwestii żydowskiej« równoznaczny stał się z pojęciem ludobójstwa. Dokument ten posłużył Heydrichowi również do legitymizacji jego roli przywódczej wśród pozostałych urzędów i wewnątrz SS w »ostatecznym rozwiązaniu kwestii żydowskiej«.

Wszyscy uczestnicy zaproszeni w okólniku z 29 listopada 1941 na konferencję otrzymali kopię tego upoważnienia jako załącznik. W pięć dni po konferencji w Wannsee Heydrich wysłał kolejne kopie do regionalnych kierownictw Policji Bezpieczeństwa (Sipo), Służbom Bezpieczeństwa SS (SD), grupom operacyjnym oraz Głównemu Urzędowi Personalnemu SS (Personalhauptamt der SS). We fragmencie końcowym pisma towarzyszącego pośrednio nawiązał on do zakończonej w Wannsee konferencji sformułowaniem: »Rozpoczęte zostały prace przygotowawcze.«

Pod koniec stycznia 1942 Adolf Eichmann poinstruował w listach poleconych wszystkie zaangażowane placówki Rzeszy, by kontynuowały rozpoczętą już w październiku 1941 deportację Żydów. Mówił on teraz dobitnie o »rozpoczęciu ostatecznego rozwiązania«. Eichmann przedstawił szczegółową listę z zakresem osób przeznaczonych do deportacji i wskazał też osoby, które tymczasowo nie miały zostać objęte deportacją – zgodnie z pierwszym rozporządzeniem Ustawy o obywatelstwie Rzeszy z 1935 r. Heydrich nie był więc w tym czasie w stanie przeforsować swojej koncepcji rozszerzenia kręgu osób do deportacji. Wspomniane pismo Eichmanna, opierające się o wyniki narady w Wannsee spowodowało rozpoczęcie przygotowań do systematycznej deportacji wszystkich europejskich Żydów.

Na dwóch kolejnych konferencjach: 6 marca 1942 oraz 27 października 1942 »referenci ds. Żydów« z ministerstw naradzali się pod przewodnictwem Eichmanna odnośnie »rozwiązania kwestii mieszańców« poprzez sterylizację oraz na temat prawno-formalnych wymagań dotyczących przymusowych rozwodów w »małżeństwach mieszanych«. Jako że Hitler do końca wojny nie podjął w omawianych

sprawach jednoznacznej decyzji, zaplanowane wówczas wprowadzenie skrajnie radykalnych przedsięwzięć antyżydowskich na terenie Rzeszy nie zostało zrealizowane. W krajach okupowanych nie stosowano natomiast ograniczeń w stosunku do krewnych nieżydowskich. Sam Himmler osobiście nie tolerował jakiegokolwiek ograniczania definicji terminu Żyd. Pod koniec wojny jednak również na terenach Rzeszy przeprowadzono deportacje małżonków ze związków mieszanych.

Uczestnicy konferencji

Przynależność uczestników do instytucji oraz ich ranga przedstawione są na organigramie w sali historycznej. Wynika z niego, że pojawiające się w dokumencie sporządzonym po posiedzeniu w Wannsee określenie konferencji jako »narady sekretarzy stanu« poprawnie oddaje charakter tego spotkania. Sekretarze stanu wdrażali ustalenia, które zapadły uprzednio na wyższym szczeblu politycznym. Nie są więc poprawne pojawiające się sformułowania, jakoby to na konferencji w Wannsee postanowiona została eksterminacja Żydów europejskich. Niemniej jednak konferencja posiada ogromne znaczenie historyczne, ponieważ przysłużyła się ona do koordynacji działań, związanych z rozszerzeniem ludobójstwa na niemal całą Europę; jest ona odpowiedzialna za włączenie całego niemieckiego aparatu władzy w skrupulatnie zaplanowane ludobójstwo. 15 uczestników konferencji należało do elit reżimu nazistowskiego. Z ich życiorysów wynika, iż wielu z nich zdobyło wyższe wykształcenie i zrobiło błyskawiczną karierę. Ośmiu spośród nich nosiło tytuł doktora. W większości pochodzili z »dobrych mieszczańskich« rodzin. Niektórzy z nich byli nacjonalistami z przekonania, inni wstąpili do partii raczej z oportunistycznym. Przeciętny wiek uczestników był dość niski – poniżej 43 lat. Często stawiane jest pytanie, co stało się z uczestnikami konferencji po wojnie: jedna trzecia z nich nie dożyła końca wojny lub zmarła wkrótce po jej zakończeniu. **Reinhard Heydrich** zmarł w kilka miesięcy po konferencji w wyniku ran odniesionych w zamachu czeskiego ruchu oporu. **Rudolf Lange** i **Alfred Meyer** popełnili samobójstwo w lutym lub w maju 1945. **Roland Freisler** zginął w lutym 1945 w nalocie bombowym w piwnicy budynku Trybunału Ludowego, którym kierował. **Martin Luther** z Ministerstwa Spraw Zagranicznych popadł w niełaskę, wynikłą ze spisku przeciwko ministrowi spraw zagranicznych w roku 1943 i został umieszczony w obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen; zmarł wiosną 1945 roku w wyniku pobytu w więzieniu w jednym z berlińskich szpitali. Prawdopodobnie wyłącznie tym właśnie okolicznościom zawdzięczamy zachowanie w sumie 30 egzemplarzy protokołu z

konferencji (w wersji szesnastej), które dostarczone zostały Luthrowi po jej zakończeniu. W celu przygotowania procesu przeciwko Luthrowi zabrano mianowicie akta z jego biura w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w centrum Berlina; później zdeponowane zostały one w budynkach na obrzeżach miasta w Berlinie-Lichterfelde, dzięki czemu uniknęły systematycznemu niszczeniu dokumentacji u schyłku wojny. W 1947 zespół Prokuratora Generalnego USA odnalazł w trakcie przygotowań do procesu norymberskiego przeciwko czołowym urzędnikom ministerstw Rzeszy dwa akta o tytule »Ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej« z biura Luthra.

Kolejna jedna trzecia uczestników konferencji zmarła w pierwszych latach powojennych: **Wilhelm Kritzinger** w roku 1947, krótko po tym, jak alianci zwolnili go z powodu choroby z ośrodka internowania. W trakcie przygotowań do »procesu urzędników z Wilhelmstraße« w Norymberdze został on skonfrontowany z treścią odnalezionych właśnie protokołów. Potwierdził wtedy – podobnie jak później Eichmann – autentyczność protokołu oraz swoje uczestnictwo w konferencji. Wymordowanie Żydów określił jako zbrodnię, której żałuje. Na początku 1948 roku zmarł również **Erich Neumann**. **Eberhard Schöngarth** został stracony w 1946 na mocy wyroku brytyjskiego sądu wojskowego – nie ze względu na uczestnictwo w eksterminacji Żydów w Galicji, a z powodu rozstrzelania na jego osobisty rozkaz jeńca wojennego. **Josef Bühler** został skazany na śmierć w Krakowie w roku 1948. Stracony został również **Adolf Eichmann** – w 1962 w Jerozolimie.

Pozostalej części uczestników konferencji już pod koniec lat czterdziestych XX w. udało się rozpocząć spokojne mieszczańskie życie. **Gerhard Klopfer** i **Georg Leibbrandt** zostali wypuszczeni z ośrodka internowania w 1949. Dochodzenie przeciwko Klopferowi w sprawie jego uczestnictwa w konferencji w Wannsee zostało zawieszono w roku 1962, dochodzenie wstępne przeciwko Leibbrandtowi w tej samej sprawie – już w 1950. Niemiecki wymiar sprawiedliwości nie był w stanie udowodnić im osobistej winy. Dlatego też udało się im – jak wielu podobnym »sprawcom zza biurka« – uniknąć kary. Klopfer dożył w spokoju roku 1987, Leibbrandt – 1982; oboje osiągnęli wiek ponad 80 lat. **Otto Hofmann** został skazany w procesie norymberskim przeciwko Głównemu Urzędowi ds. Rasy i Przesiedleń (SS-Rasse- und Siedlungshauptamt) na 25 lat więzienia o obostrzonym rygorze. Jak wielu innych został jednak ułaskawiony i zwolniony z amerykańskiego zakładu karnego dla zbrodniarzy wojennych w Landsberg am Lech w roku 1954. Hofmann pracował w branży handlowej w Wirtembergii aż do roku 1982 i dożył wieku 84 lat. **Wilhelm Stuckart** opuścił więzienie w roku 1949 po procesie urzędników Wilhelmstrasse, jako że uznano, iż odbył on już swoją karę trzech lat i dziesięciu miesięcy w trakcie aresztu

podczas procesu; zginął w wypadku samochodowym w 1953 roku w wieku 51 lat. Niejasny jest los szefa Gestapo **Heinricha Müllera**. Po zbombardowaniu pałacu księcia Albrechta tymczasowo przeniósł swoją działalność służbową do willi nad Wannsee i był widziany jeszcze pod koniec kwietnia 1945 w bunkrze Hitlera. Uznawany jest za zaginionego od początku maja 1945.

Pogłoski na temat jego ucieczki do Ameryki Południowej nie mogły zostać zweryfikowane.

**Rozkaz H. Goeringa do szefa Głównego Urzędu
Bezpieczeństwa Rzeszy i SD, Reinharda Heydricha,
nakazujący mu opracowanie generalnego planu
"rozwiązania kwestii żydowskiej w Europie"**

Der Reichsmarschall des Großdeutschen Reiches
Beauftragter für den Vierjahresplan
Vorsitzender
des Ministerrats für die Reichsverteidigung

Berlin, 31 lipca 1941

Do szefa Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy i SD
Obergruppenführer SS H e y d r i c h
Berlin

W uzupełnieniu zadania zleconego Panu niedawno rozporządzeniem z dnia 24. I. 1939 r. doprowadzenia kwestii żydowskiej drogą emigracji lub ewakuacji do możliwie najpomyślniejszego rozwiązania w obecnych warunkach, upoważniam Pana niniejszym do dokonania wszystkich niezbędnych pod względem organizacyjnym, rzeczowym i materialnym przygotowań do całkowitego rozwiązania kwestii żydowskiej w niemieckiej strefie wpływów w Europie.

O ile przy tym naruszony zostanie zakres kompetencji innych centralnych instancji, należy je wciągnąć do współpracy.

Następnie zlecam Panu przedłożyć mi wkrótce ogólny plan organizacyjnych, rzeczowych i materialnych przygotowań zmierzających do ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej.

Göring

Der Reichsmarschall des Großdeutschen
Reiches
Beauftragter für den Vierjahresplan
Vorsitzender
des Ministerrats für die Reichsvertei-
digung

Berlin, den 7.1941

An den

Chef der Sicherheitspolizei und des SD
*Gruppenführer H e y d r i c h

B e r l i n .

In Ergänzung der Ihnen bereits mit Erlaß vom
24.1.39 übertragenen Aufgabe, die Judenfrage in Form der
Auswanderung oder Evakuierung einer den Zeitverhält-
nissen entsprechend möglichst günstigsten Lösung zuzu-
führen, beauftrage ich Sie hiermit, alle erforderlichen
Vorbereitungen in organisatorischer, sachlicher und
materieller Hinsicht zu treffen für eine Gesamtlösung
der Judenfrage im deutschen Einflußgebiet in Europa.

Soferne hierbei die Zuständigkeiten anderer
Zentralinstanzen berührt werden, sind diese zu betei-
ligen.

Ich beauftrage Sie weiter, mir in Bälde einen
Gesamtentwurf über die organisatorischen, sachlichen
und materiellen Vorausmaßnahmen zur Durchführung der
angestrebten Endlösung der Judenfrage vorzulegen.

Odpowiedź Otto Hofmanna przesłana dnia 04.12.1941

04.12.1941

Do
Szefa Policji Bezpieczeństwa i SD
SS-Obergruppenführera **Heydrich**
Berlin SW 31
Prinz Albrecht Str. 8

Obergruppenführer!

Pragnę podziękować za przesłane mi
zaproszenie na naradę dotyczącą rozwiązania
kwestii żydowskiej, która odbędzie się dnia
9.12.1941 w siedzibie Międzynarodowej Policji
Kryminalnej w Berlinie, Am Grossen Wannsee
56/58.

Niniejszym potwierdzam moją obecność.

Heil Hitler!

Pański
(podpis) Hofma
nn

Pismo Heydricha do Hofmanna przesłane 08.01.1942 zapraszające do udziału w konferencji dnia 20.01.1942

Szef
Policji Bezpieczeństwa i SD
C.d.S B. Nr 18/42

Praga, 8 styczeń 1942

Do Gruppenführera H o f m a n n a
Główny Urząd Rasy i Osadnictwa
Berlin
Hedemannstr.

Drogi H o f m a n n i e !

Informuję, że narada dotycząca rozwiązania kwestii żydowskiej, która była zaplanowana na 09.12.1941 w wyniku nagłych przyczyn i spowodowanej nimi niedyspozycyjności innych uczestników została odwołana.

Ze względu na konieczność możliwie szybkiego rozwiązania wiadomej kwestii zapraszam Pana na naradę połączoną ze wspólnym śniadaniem,

która odbędzie się dnia 20.01.1942
o godz. 12:00 w Berlinie, Am Grossen Wannsee 56-58.

Lista zaproszonych uczestników dołączona do pierwszego zaproszenia nie uległa zmianie.

Heil Hitler!
Pański (podpis) Heydrich

PROTOKÓŁ KONFERENCJI W WANNSEE

20 stycznia 1942

Geheime Reichssache
("Tajna sprawa państwowa")

30 egzemplarzy
egzemplarz 16

Protokół narady

I. W naradzie dotyczącej ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej, odbytej dnia 20.1.1942 r. w Berlinie, Am Grossen Wannsee Nr. 56-58 wzięli udział:

Gauleiter dr. Meyer oraz Reichsamtsleiter dr. Leibbrandt	Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete [<i>Ministerstwo Rzeszy dla Okupowanych Ziem Wschodnich</i>]
Sekretarz stanu dr. Stuckart	Reichsministerium des Innern [<i>Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Rzeszy</i>]
Sekretarz stanu Neumann	Beauftragter für den Vierjahresplan [<i>Pełnomocnik do spraw planu czteroletniego</i>]
Sekretarz stanu dr. Freisler	Reichsjustizministerium [<i>Ministerstwo Sprawiedliwości Rzeszy</i>]
Sekretarz stanu dr. Bühler	Regierung des Generalgouverneurs [<i>Urząd Generalnego Gubernatora</i>]
Podsekretarz stanu Luther	Auswärtiges Amt [<i>Ministerstwo Spraw Zagranicznych</i>]
SS-Oberführer Klopfer	Partei-Kanzlei [<i>Kancelaria Partii</i>]
Dyrektor ministerialny Kritzinger	Reichskanzlei [<i>Kancelaria Rzeszy</i>]

SS-Gruppenführer Hofmann	Rasse- und Siedlungshauptamt [<i>Główny Urząd do Spraw Rasowych i Osiedleńczych</i>]
SS-Gruppenführer Müller SS-Obersturmbannführer Eichmann	Reichssicherheitshauptamt [<i>Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy</i>]
SS-Oberführer dr. Schöngarth, dowódca Policji Bezpieczeństwa i SD w Generalnej Guberni	Sicherheitspolizei und SD [<i>Policja Bezpieczeństwa i SD</i>]
SS-Sturmbannführer dr. Lange, komendant Policji Bezpieczeństwa i SD na generalny okręg Łotwa, jako zastępca dowódcy Policji Bezpieczeństwa i SD na Komisariat Rzeszy Ostland.	Sicherheitspolizei und SD [<i>Policja Bezpieczeństwa i SD</i>]

II. Szef Policji Bezpieczeństwa i SD Obergruppenführer SS H e y d r i c h oznajmił na wstępie, że marszałek Rzeszy udzielił mu pełnomocnictw odnośnie poczynienia przygotowań do ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej w Europie i zaznaczył, że zwołano tę konferencję w celu wyjaśnienia podstawowych problemów. Wyrażone przez marszałka Rzeszy życzenie przesłania mu zarysu obejmującego organizacyjne, rzeczowe i materialne sprawy związane z ostatecznym rozwiązaniem kwestii żydowskiej w Europie, wymaga uprzedniej wspólnej narady wszystkich zainteresowanych instancji centralnych w celu uzgodnienia linii działania.

Kierownictwo przy opracowywaniu ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej, należy centralnie do reichsführera SS i szefa niemieckiej policji (szefa Policji Bezpieczeństwa i SD) bez względu na granice geograficzne.

Szef Policji Bezpieczeństwa i SD złożył następnie krótką relację o walce prowadzonej dotychczas z tym przeciwnikiem. Najistotniejszymi momentami w niej są:

- a/ wyparcie Żydów z poszczególnych dziedzin życia niemieckiego narodu,
- b/ wyparcie Żydów z przestrzeni życiowej niemieckiego narodu.

W przebiegu realizacji tych dążeń rozpoczęto wzmocnioną i planową akcję przyspieszającą emigrację Żydów z terytorium Rzeszy - co stanowiło jedynie możliwe rozwiązanie tymczasowe.

Na podstawie zarządzenia marszałka Rzeszy utworzono w styczniu 1939 r. centralny urząd państwowy do spraw żydowskiej emigracji, którego kierownictwo powierzono szefowi Policji Bezpieczeństwa i SD. Głównym zadaniem tego urzędu było:

- a) podjąć wszelkie kroki celem p r z y g o t o w a n i a intensywniejszej emigracji Żydów,
- b) k i e r o w a ć falą emigracyjną,
- c) w p o s z c z e g ó l n y c h p r z y p a d k a c h przyspieszać akcję emigracyjną.

Celem tych zadań było oczyszczenie w legalny sposób niemieckiej przestrzeni życiowej z Żydów.

Wszystkie instancje zdawały sobie sprawę z minusów, wynikających z takiego forsowania emigracji. Trzeba było jednakże z góry zgodzić się na nie ze względu na brak innych dróg wiodących do rozwiązania.

Kwestia ewakuacji Żydów była problematyczna nie tylko dla strony niemieckiej, również dla krajów, do których fale emigracyjne były planowo skierowane. Rządy poszczególnych krajów podwyższyły opłaty związane z przyjęciem emigrantów, zaostrzono przepisy emigracyjne, ponadto porty były przepełnione. Te i szereg innych czynników utrudniały akcję emigracyjną Żydów. Mimo tego od momentu dojścia Hitlera do władzy do 31. 10.1941 wyemigrowało z Niemiec ok. 537.000 Żydów, w tym:

od 30.1.1933	z Rzeszy	ok. 360.000
od 15.3.1938	z Marchii Wschodniej	ok. 147.000
od 15.3.1939	z Protektoratu Czechy i Morawy	ok. 30.000.

Koszty emigracji pokrywali Żydzi indywidualni lub żydowskie organizacje polityczne. Zamożni Żydzi byli zobowiązani opłacić koszty emigracji tych, którzy nie dysponowali wystarczającymi środkami finansowymi, pozwalało to uniknąć pozostania proletariatu żydowskiego na terenie Niemiec.

Były to ściśle ustalone kwoty, liczone nie tylko w markach niemieckich, ale również w walutach obcych. Żydowskie instytucje finansowe za granicą przesyłały tym w kraju odpowiednie dewizy i tak do 30.10.1941 wpłynęło jako dar z zagranicy łącznie ok. 9.500.000 dolarów. W ten sposób zahamowano odpływ walut obcych z Rzeszy.

Tymczasem Reichsführer SS i szef policji niemieckiej zakazał emigracji Żydów ze względu na niebezpieczeństwo emigracji wojennej oraz ze względu na możliwości państw wschodnich.

III. Po uprzedniej akceptacji przez führera zastąpiono obecnie emigrację ewakuacją Żydów na Wschód, stanowiącą dalszą możliwość rozwiązania problemu.

Akcję tę należy jednakże uważać jedynie za tymczasową chociaż w trakcie jej realizacji gromadzi się owo praktyczne doświadczenie, które ma ogromne znaczenie w związku ze zbliżającym się ostatecznym rozwiązaniem kwestii żydowskiej.

W przebiegu realizacji ostatecznego rozwiązania europejskiej kwestii żydowskiej zostanie wziętych pod uwagę 11 milionów Żydów, która to liczba rozdziela się następująco na poszczególne kraje:

K r a j	Liczba
A. Rzesza	131.800
Marchia Wschodnia	43.700
Terytoria wschodnie	420.000
Generalna Gubernia	2.284.000
Białystok	400.000
Protektorat Czechy i Morawy	74.200
Estonia - wolna od Żydów -	
Łotwa	3.500
Litwa	34.000
Belgia	43.000
Dania	5.600
Francja / okupowane terytoria	165.000
/ nieokupowane terytoria	700.000
Grecja	69.600
Holandia	160.800
Norwegia	1.300
B. Bułgaria	48.000
Anglia	330.000
Finlandia	2.300
Irlandia	4.000
Włochy z Sycylią włą.	58.000
Albania	200
Kroacja	40.000
Portugalia	3.000
Rumunia z Besarabią włą.	342.000
Szwecja	8.000
Szwajcaria	18.000
Serbia	10.000
Słowacja	88.000
Hiszpania	6.000
Turcja (część europejska)	55.500
Węgry	742.800
ZSRR	5.000.000
Ukraina	2.994.684
Białoruś (z wyłącz. Białegostoku)	446.484
Razem ponad	11.000.000

- 6 -

L a n d	Zahl
A. Altreich	131.800
Ostmark	43.700
Ostgebiete	420.000
Generalgouvernement	2.284.000
Bialystok	400.000
Protektorat Böhmen und Mähren	74.200
Estland - judenfrei -	
Lettland	3.500
Litauen	34.000
Belgien	43.000
Dänemark	5.600
Frankreich / Besetztes Gebiet	165.000
Unbesetztes Gebiet	700.000
Griechenland	69.600
Niederlande	160.800
Norwegen	1.300
B. Bulgarien	48.000
England	330.000
Finnland	2.300
Irland	4.000
Italien einschl. Sardinien	58.000
Albanien	200
Kroatien	40.000
Portugal	3.000
Rumänien einschl. Bessarabien	342.000
Schweden	8.000
Schweiz	18.000
Serbien	10.000
Slowakei	88.000
Spanien	6.000
Türkei (europ. Teil)	55.500
Ungarn	742.800
UdSSR	5.000.000
Ukraine	2.994.684
Weißrußland aus- schl. Bialystok	446.484
Zusammen: über	11.000.000

K210405

372029

Przedstawione dane o ilości Żydów w poszczególnych krajach odnoszą się do Żydów wierzących. Trudno było stwierdzić w inny sposób, kto był Żydem, a kto nie, szczególnie na Węgrzech i w Rumunii, gdzie za określoną sumę można było kupić fałszywe dokumenty.

Znaczny jest wpływ Żydów na terenie ZSRR, w części europejskiej szacunkowo mieszka ok. 5 milionów, w azjatyckiej ok. 1,4 miliona. Żydzi zamieszkujący należącą do Europy część ZSRR procentowo należeli do następujących grup zawodowych:

Rolnicy	9.1%
Robotnicy	14.8%
Zatrudnieni w handlu	20.0%
Urzednicy	23.4%
Wykonujący zawody wolne	32.7%

W przebiegu realizacji ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej należy użyć Żydów do pracy na Wschodzie pod odpowiednim kierownictwem i w odpowiedni sposób. Ujęci w duże kolumny robocze z uwzględnieniem separacji obu płci, zostaną zdolni do pracy Żydzi skierowani na te terytoria w celu budowy dróg; przez naturalną eliminację odpadnie przy tym oczywiście duża ich część.

Pozostałych należy poddać odpowiedniemu traktowaniu, gdyż będzie to bezsprzecznie najbardziej odporna część, wyselekcjonowana na naturalnej drodze; w razie uwolnienia należałoby ją uważać za zalążek nowej żydowskiej odbudowy (czego nas uczy historia).

W trakcie praktycznej realizacji ostatecznego rozwiązania Europa zostanie przeczesana z Zachodu na Wschód. Przede wszystkim należy dokonać tego na terytoriach Rzeszy z protektoratem Czechy i Morawy włącznie - chociażby ze względu na kwestię mieszkaniową i inne konieczności społeczno-polityczne.

Ewakuowani Żydzi będą stopniowo umieszczani w tzw. gettach przejściowych, skąd w dalszym ciągu przetransportuje się ich na Wschód.

Ważnym założeniem przy przeprowadzaniu ewakuacji w ogóle jest - według dalszych słów Obergruppenführera SS H e y d r i c h a - dokładne określenie wchodzącego w grę kręgu osób.

Żydzi w wieku ponad 65 lat nie mają być ewakuowani, lecz przetransportowani do getta dla starców, na które przewidziany jest Terezin.

Obok tych roczników - a w Rzeszy i w Marchii Wschodniej około 30% z pośród 280.000 Żydów zamieszkałych tam w dniu 31.X.1941 r. liczy ponad 65 lat - zostaną umieszczeni w żydowskich gettach dla starców ciężko poszkodowani żydowscy inwalidzi wojenni oraz Żydzi odznaczeni orderami wojennymi (Krzyż Żelazny I. kl.).

Tego rodzaju należyte rozwiązanie pozwoli uniknąć za jednym zamachem licznych interwencji.

Rozpoczęcie poszczególnych akcji ewakuacyjnych będzie w dużym stopniu uzależnione od rozwoju sytuacji wojennej. Co się tyczy rozpracowania sprawy osteczanego rozwiązania kwestii żydowskiej na okupowanych przez nas i znajdujących się w naszej strefie wpływów terytoriach europejskich wysunięto propozycję, aby stosowni fachowcy Ministerstwa Spraw Zagranicznych odbyli naradę z odpowiedzialnym referentem Policji Bezpieczeństwa i SD.

Słowacja i Krocja nie stanowią w tym względzie większego problemu, ponieważ główne kwestie dotyczące ewakuacji zostały tam wyjaśnione. Również w Rumunii jest pełnomocnik odpowiedzialny za ewakuację Żydów. Konieczne jest w najbliższym czasie obsadzenie stanowiska referenta do kwestii żydowskiej przy rządzie węgierskim. Aby rozwiązać tę kwestię we Włoszech Obergruppenführer H e y d r i c h uważa za wskazaną współpracę szefów policji odpowiedzialnych za ewakuację.

We Francji, zarówno w części okupowanej jak i nie okupowanej, nie przewiduje się większych komplikacji w przeprowadzeniu akcji ewakuacyjnej.

Podsekretarz stanu L u t h e r uważa, że w krajach północnych mogą wyniknąć utrudnienia w akcji ewakuacyjnej, dlatego zaleca tymczasowe opóźnienie jej.

W grę wchodzi relatywnie niewielka liczba Żydów, więc opóźnienie to na pewno nie spowoduje większych problemów.

Urząd do Spraw Emigracji w Europie południowo-wschodniej i zachodniej nie przewiduje trudności w akcji ewakuacyjnej.

Gruppenführer SS H o f m a n n zamierza wydelegować na Węgry referenta z ramienia Urzędu do Spraw Rasowych i Wyszędleńczych, którego zadaniem będzie ogólne zapoznanie się z sytuacją. Referent ten będzie oficjalnie tymczasowo zajmował stanowisko pomocnika przy Attache' policji.

IV. Rozwiązanie kwestii żydowskiej oparte będzie na Ustawach Norymberskich, przy czym istotnym punktem jest ostateczne rozstrzygnięcie problemu mieszańców i małżeństw mieszanych.

Szef Policji Bezpieczeństwa i SD powołując się na pismo dyrektora ministerialnego Kancelarii Rzeszy wyjaśnia następujące punkty:

1) Mieszańcy pierwszego stopnia

W rozstrzyganiu kwestii żydowskiej mieszańcy pierwszego stopnia traktowani są jak Żydzi.

Wyjątek stanowią:

- a) Mieszkańcy pierwszego stopnia pozostający w związku małżeńskim z przedstawicielem rasy aryjskiej i mający w tym związku dzieci (mieszkańcy drugiego stopnia). Mieszkańcy drugiego stopnia traktowani są jak członkowie rasy aryjskiej.
- b) Mieszkańcy pierwszego stopnia, którzy przez wyższe instancje partii i państwa z określonych względów zaliczani są do wyjątków. Przy czym każdy taki przypadek zostanie ponownie wnikliwie przeanalizowany i nie wykluczone, że zapadnie nowa decyzja (nie koniecznie na korzyść mieszkańca)

Warunkiem zaliczenia do grupy wyjątków są zasługi danego mieszkańca (nie zasługi rodziców bądź małżonka krwi aryjskiej).

Każdy mieszaniec pierwszego stopnia wykluczony z akcji ewakuacyjnej poddany zostanie sterylizacji. Ma to na celu przeciwdziałanie narodzinom nowych pokoleń mieszanców i ostateczne oczyszczenie z nich narodu niemieckiego. Poddanie się sterylizacji jest dobrowolne, ale jest ono warunkiem pozostania na terenie Rzeszy Niemieckiej.

Wysterylizowany „mieszaniec” jest następnie zwolniony z wszelkich ustaleń, którym dotychczas podlegał.

2) Mieszkańcy drugiego stopnia

Mieszkańcy drugiego stopnia traktowani są w zasadzie jak członkowie rasy aryjskiej. Jedynie w następujących przypadkach zaliczani są do rasy żydowskiej:

- a)gdy pochodzą z rodzin, gdzie zarówno ojciec jak i matka są mieszańcami,
- b)gdy ich charakterystyczny wygląd zewnętrzny wyraźnie wskazuje na to, że dany mieszaniec drugiego stopnia jest Żydem,
- c)gdy szczególnie negatywna opinia władz policyjnych i politycznych daje dowód na to, że mieszaniec drugiego stopnia przez swój stan emocjonalny i zachowanie zalicza się do Żydów.

Nie dopuszcza się wyjątków od wyżej wymienionych przypadków, nawet gdy mieszaniec drugiego stopnia wstąpił w związek małżeński z członkiem rasy aryjskiej.

3) Małżeństwa między Żydami i przedstawicielami rasy aryjskiej.

Należy wnikliwie przeanalizować każdy przypadek i rozważyć, czy żydowski małżonek/małżonka ma zostać objęty(a) akcją ewakuacyjną bądź czy przez wzgląd na skutki takiej decyzji dla krewnych niemieckiej krwi mieszańca powinien on zostać skierowany do getta.

4) Małżeństwa między mieszańcami pierwszego stopnia i przedstawicielami rasy aryjskiej.

- a) bezdzietne

W przypadku małżeństw bezdzietnych mieszaniec pierwszego stopnia objęty jest akcją ewakuacyjną lub skierowany do getta (podobne postępowanie w przypadku małżeństw Żydów z przedstawicielami rasy aryjskiej; patrz p.3)

b) małżeństwa z dziećmi

Dzieci pochodzące z tych małżeństw są mieszkańcami drugiego stopnia. Jeśli dzieci te uznane są za Żydów, podlegają ewakuacji wraz z mieszkańcem pierwszego stopnia bądź zostają skierowane do getta. W przypadku, gdy dzieci te są uznane za pełnych Niemców, nie są objęte ewakuacją i zostają oddzielone do mieszkańca pierwszego stopnia.

5) Małżeństwa pomiędzy dwoma mieszkańcami pierwszego stopnia lub mieszkańcem pierwszego stopnia i Żydem.

Małżeństwa te, wraz z dziećmi, traktowane są jak Żydzi, dlatego objęte są akcją ewakuacyjną bądź skierowane do getta

6) Małżeństwa pomiędzy mieszkańcem pierwszego stopnia i mieszkańcem drugiego stopnia.

Małżonkowie bez względu na to, czy posiadają dzieci czy nie, objęci są ewakuacją lub skierowani do getta. Dzieci pochodzące z tych małżeństw zgodnie z zasadami rozróżniania ras uznane są za Żydów. Wykazują zdecydowanie więcej cech rasy żydowskiej niż mieszkańcy drugiego stopnia.

Gruppenführer SS H o f m a n n jest zdania, że sterylizacja jest doskonałym rozwiązaniem na szeroką skalę. Tym bardziej, że mieszańcy stojąc przed wyborem

ewakuacji bądź sterylizacji, na pewno wybierze to drugie.

Sekretarz stanu dr S t u c k a r t stwierdza, że w praktyce wyżej wymienione możliwości oczyszczenia narodu niemieckiego z mieszańców wiążą się z wieloma czynnościami administracyjnymi. Uwzględniając fakty biologiczne zaproponował przymusową sterylizację [dr Stuckart].

Aby uprościć problem małżeństw mieszanych należy rozważyć różne możliwości, które miałyby za cel ustawowe unieważnienie takich małżeństw.

Sekretarz stanu N e u m a n n oświadczył odnośnie zagadnienia wpływu ewakuacji Żydów na życie gospodarcze, że Żydzi zatrudnieni w zakładach ważnych z punktu widzenia produkcji wojennej nie mogą być ewakuowani, dopóki nie ma dla nich zastępstwa.

Obergruppenführer SS H e y d r i c h zwrócił uwagę na to, że Żydzi ci zgodnie z zaakceptowanymi przez niego wytycznymi, dotyczącymi przeprowadzenia będących obecnie w toku akcji ewakuacyjnych - i tak nie zostaliby ewakuowani.

Sekretarz stanu dr B ü h l e r stwierdził, że Generalna Gubernia byłaby zadowolona, gdyby od niej rozpoczęto rozwiązywanie tego problemu, gdyż tutaj problem transportu nie jest skomplikowany i względnie

na zatrudnienie nie hamowałyby przebiegu tej akcji. Należałoby usunąć Żydów z terytorium Generalnej Guberni jak najszybciej, bo właśnie tutaj Żyd stanowi duże niebezpieczeństwo jako nosiciel epidemii i poza tym wywołuje stale zaburzenia w gospodarczej strukturze kraju z powodu ciągłego uprawiania pokątnego handlu. Zresztą wśród około 2,5 miliona Żydów wchodzących tu w rachubę, większość jest *niezdolna do pracy*.

Sekretarz stanu dr B ü h l e r dodatkowo stwierdził, że kierownictwo przy opracowywaniu rozwiązania kwestii żydowskiej w Generalnej Guberni należy do szefa Policji Bezpieczeństwa i SD i że w swoich pracach będzie on wspomagany przez władze Generalnej Guberni. [Bühler] miałby tylko jedną prośbę - by kwestia żydowska na tym terytorium została jak najszybciej rozwiązana.

Na zakończenie omówiono różnego rodzaju możliwe drogi wiodące do rozwiązania przy czym zarówno gauleiter dr M e y e r jak i sekretarz stanu dr B ü h l e r byli zdania, aby w toku realizacji ostatecznego rozwiązania dokonywać od razu na odnośnych terytoriach samodzielnie pewnych przygotowań, starając się jednakże o niewywoływanie zaniepokojenia wśród ludności.

Konferencję zakończył szef Policji Bezpieczeństwa i SD zwracając się do uczestników narady z prośbą, aby okazywali mu odpowiednią pomoc w jego pracach nad rozwiązaniem tego problemu.

Uczestnicy konferencji w Wannsee

	Reinhard Heydrich (1904-1942) szeft Policji Bezpieczeństwa i SD

Urodzony w Halle jako syn kompozytora i dyrektora konserwatorium. Katolickie gimnazjum. 1920 bojownik korpusu ochotniczego (*Freikorps*). 1922 wstąpienie do marynarki wojennej, 1926 stopień podporucznika tej formacji, oficer informacyjny i łącznikowy. 1931 zwolniony w niesławie jako porucznik marynarki, wstąpienie do NSDAP i SS. W lipcu 1932 otrzymuje od Himmlera zadanie stworzenia Służby Bezpieczeństwa (SD) dla obserwacji przeciwników politycznych. IV 1933 szef Bawarskiej Policji Politycznej, IV 1934 szef Urzędu Tajnej Policji Państwowej w Berlinie. I 1935 szef Głównego Urzędu SD, IV 1936 szef Policji Bezpieczeństwa, X 1939 szef Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy. Kwiecień/maj 1940 pilot myśliwca. VI 1941 rozkaz dla „grup operacyjnych” przeprowadzenia pogromów i egzekucji w ZSRR. Pod koniec lipca 1941 r. otrzymuje zamówione u Göringa zlecenie przygotowania „ogólnego rozwiązania kwestii żydowskiej”. IX 1941 urzędujący „Protector Rzeszy” w Czechach i na Morawach. Na konferencji w Wannsee referat o ogólnym planie masowego mordu na jedenastu milionach Żydów poprzez ich deportację „na Wschód”, jednocześnie prośba o „stosowne wsparcie” przez reprezentowane na konferencji ministerstwa.

dr Rudolf Lange
(1910-1945)

Policja Bezpieczeństwa i SD

Urodzony w Weißwasser (okręg legnicki) jako syn inspektora budowy kolei. Studia prawnicze, 1933 Gestapo w Halle. XI 1933 wstąpienie do SA, 1934 stopień doktora nauk prawnych, 1936 w Urzędzie Tajnej Policji Państwowej, 1937 wstąpienie do NSDAP i do SS. 1938 Gestapo w Wiedniu, 1939 radca stanu w Gestapo w Stuttgarcie, 1940 SS-*Hauptsturmführer*, kierownik Gestapo w Weimarze i Erfurcie, IX 1940 zastępca szefa berlińskiego Gestapo, 1941 SS-*Sturmbannführer*. VI 1941 z „Grupą Operacyjną A” do Rygi, tam w lipcu 1941 szef Gestapo i policji kryminalnej. Przejęcie oddziału operacyjnego 2, który do XII 1941 wymordował około 60 000 łotewskich oraz deportowanych do Rygi niemieckich i austriackich Żydów.

XII 1941 komendant Policji Bezpieczeństwa i SD na Łotwie.

20 I 1942 uczestnik konferencji w Wannsee w zastępstwie Wyższego Dowódcy Policji i SS obszarów *Rußland-Nord* i *Ostland*, SS-*Obergruppenführera* Friedricha Jeckelna, jako praktyk masowych mordów.

Dalsze akcje mordów na Żydach, przeciwnikach politycznych i partyzantach na Łotwie, od 1942 także za pomocą samochodów, w których zabijano spalinami. 1943 wyższy radca stanu i SS-*Obersturmbannführer*. Od X 1944 przejęcie zadań dowódcy Policji Bezpieczeństwa i SD w „Kraju Warty”. I 1945 SS-*Standartenführer*. Poległ w lutym 1945 przy próbie odbicia budynku swojego urzędu w Poznaniu.

dr Eberhard Schöngarth
(1903-1946)

Policja Bezpieczeństwa i SD

Urodzony w Lipsku jako syn kierownika budowy. Szkoła średnia, 1920 uczestnik puczu Kappa. 1922 wstąpienie do NSDAP i SA, urzędnik bankowy. VI 1929 stopień doktora nauk prawnych, VI 1932 sędzia pomocniczy.

1933 wstąpienie do SS. Od listopada 1933 w dyrekcji poczty w Erfurcie, od 1935 w dziale prasowym Urzędu Tajnej Policji Państwowej, potem szef referatu kościelnego. 1936 radca stanu, szef Gestapo w Dortmundzie, Bielefeld i Münster, potem Gestapo w Erfurcie. 1939 wyższy radca stanu i *SS-Obersturmbannführer*.

I 1941 dowódca Policji Bezpieczeństwa i SD w Generalnym Gubernatorstwie z siedzibą w Krakowie, II 1941 pułkownik policji. Lipiec/sierpień 1941 dowódca grupy operacyjnej do specjalnych poruczeń we Lwowie.

20 I 1942 uczestnik konferencji w Wannsee, dziesięć dni później generał brygady SS i generał-major policji. 1943 *Waffen-SS* w Grecji, VI 1944 dowódca Policji Bezpieczeństwa i SD w okupowanej Holandii.

W marcu 1945, po zamachu na tamtejszego wyższego dowódcę SS i policji, *SS-Obergruppenführera* Hannsa Rautera, rozkaz rozstrzelania 250 zakładników. Następnie pełni funkcję Rautera.

W lutym 1946 skazany na śmierć przez brytyjski sąd wojskowy w Westerland i stracony.

Adolf Eichmann
(1906-1962)

Główny Urząd
Bezpieczeństwa Rzeszy

Urodzony w Solingen jako syn księgowego.

Po przerwaniu studiów 1925-1927 sprzedawca, potem prokurent.

IV 1932 wstąpienie do NSDAP i SS. 1933 wykształcenie wojskowe, jesień 1934 w Służbie Bezpieczeństwa SS (SD) w Berlinie, od 1935 w dziale II/112 (kwestie żydowskie).

1938/39 szef urzędów centralnych d/s wychodźstwa żydowskiego w Wiedniu i Pradze. X 1939 planowanie „żydowskiego rezerwatu” w Nisku nad Sanem.

Od XII 1939 referent IV D 4 (emigracja, ewakuacja) w RSHA. III 1941 referent IV B 4 (sprawy żydowskie i ewakuacja). VIII 1941 wizyta w Auschwitz i omówienie planów deportacji i mordów.

XI 1941 SS-Obersturmbannführer. 19 I 1942 wizyta w getcie Terezin (Theresienstadt), dzień później uczestnik i protokolant konferencji w Wannsee. Między 1942 i 1944 koordynator deportacji i masowego mordu milionów ludzi.

III 1944 wyjeżdża jako szef *Sonderkommando Eichmann* do Budapesztu w celu przygotowania deportacji ponad 437 000 Żydów.

Na początku maja 1945 maskuje się jako starszy szeregowy wojsk lotniczych; niewola i krótko potem ucieczka. Ukrywa się pod fałszywym nazwiskiem jako robotnik leśny koło Celle.

1950 ucieczka do Włoch i dalej do Argentyny.

W maju 1960 uprowadzony stamtąd przez członków wywiadu izraelskiego.

W grudniu 1961 skazany w Jerozolimie na karę śmierci i stracony 31 V 1962.

Heinrich Müller
(1900-?)

Główny Urząd
Bezpieczeństwa Rzeszy

Urodzony w Monachium jako syn żandarma. Szkoła powszechna, nauka zawodu montera samolotowego, 1917 ochotnik wojenny i elew szkoły pilotów. IV 1918 na froncie zachodnim, 1919 zdemobilizowany jako podoficer. Później w dyrekcji policji w Monachium. 1929 sekretarz policji w Monachijskiej Policji Politycznej, udział w akcjach przeciw organizacjom komunistycznym.

1933 nadsekretarz policji, inspektor kryminalny, IV 1934 wstąpienie do SS, przeniesienie do Urzędu Tajnej Policji Państwowej w Berlinie. 1936 zastępca szefa Urzędu Policji Politycznej w Głównym Urzędzie Policji Politycznej, 1937 *SS-Standartenführer*, wyższy radca stanu i radca kryminalny. Wniosek o przyjęcie do NSDAP. 1939 kierownik Centrali Rzeszy d/s Wychodźstwa Żydowskiego, *SS-Oberführer*. Od początku września 1939 wydaje polecenia „szczególnego traktowania” (zamordowania) przeciwników politycznych. X 1939 szef Urzędu IV (Gestapo) w RSHA. XII 1940 generał brygady SS i generał-major policji, od XI 1941 *SS-Gruppenführer* i generał dywizji policji. 20 I 1942 uczestnik konferencji w Wannsee. W listopadzie 1942 rozkaz deportacji wszystkich Żydów i „mieszkańców” z niemieckich obozów koncentracyjnych do Auschwitz.

1945 przypuszczalnie ucieczka z Berlina przez Rzym do Ameryki Południowej.

Otto Hofmann
(1896-1982)

Główny Urząd
Rasy i Osadnictwa SS

Urodzony w Innsbrucku jako syn kupca. VIII 1914 ochotnik wojenny, III 1917 podporucznik. VI 1917 niewola rosyjska, ucieczka w sierpniu 1917, następnie szkolenie na pilota. 1919 zdemobilizowany, 1920-1925 w hurtowni win, następnie samodzielny agent w tej branży. IV 1923 wstąpienie do NSDAP, IV 1931 do SS, od 1933 urząd *SS-Führera*. 1934 szef 21 chorągwi SS (*SS-Standarte*) w Magdeburgu, 1935 odcinka SS nr XV (Hamburg). 1939 kierownik Urzędu d/s Genealogii (*Sippenamt*) w Głównym Urzędzie Rasy i Osadnictwa SS (RuSHA), VII 1940 szef RuSHA i odpowiedzialny za niemieckie osiedla w okupowanej Polsce, „zniemczanie” (*Eindeutschung*) polskich dzieci i „opiekę nad rodowodem” (*SS-Sippenpflege*). IV 1941 *SS-Gruppenführer*. Na konferencji w Wannsee żądał przede wszystkim sterylizacji „mieszkańców”.
IV 1943 szef Głównego Odcinka SS Południowy-Wschód i Wyższy Dowódca SS i Policji w Wirtembergii, Badenii i Alzacji. VI 1943 *SS-Obergruppenführer* i generał policji, VII 1944 także generał *Waffen-SS*. Komendant jeńców wojennych w okręgu obronnym V (południowy-wschód). W procesie przeciwko Głównemu Urzędowi Rasy i Osadnictwa w marcu 1948 skazany na 25 lat więzienia za zbrodnie przeciwko ludzkości i zbrodnie wojenne, 1954 po ułaskawieniu zwolniony z zakładu karnego w Landsbergu. Następnie pracownik w branży kupieckiej w Wirtembergii, zmarł pod koniec 1982 roku.

Wilhelm Kritzinger
(1890-1947)

Kancelaria Rzeszy

Urodzony jako syn pastora w Grünfier (powiat notecki). Studia prawnicze, 1914-1918 żołnierz frontowy, na koniec jako podporucznik. 1918-1920 francuska niewola. 1921 asesor, potem praca w Ministerstwie Sprawiedliwości Rzeszy. 1925/26 radca d/s sądów ziemskich w Pruskim Ministerstwie Handlu. 1926 ponownie Ministerstwo Sprawiedliwości Rzeszy, 1930 radca ministerialny. 1934 zaangażowany w pracę nad ustawą legalizującą mordy z 30 czerwca 1934. 1935/36 szereg konfliktów kompetencyjnych z Gestapo z powodu „aresztu prewencyjnego”, 1938 z tego powodu na własną prośbę przeniesiony na stanowisko dyrektora ministerialnego i kierownika wydziału do Kancelarii Rzeszy. Wstąpienie do NSDAP. 1939/40 udział w rozporządzeniach przeciw „szkodnikom narodu” i w 11 rozporządzeniu do Ustawy o obywatelach Rzeszy, które było podstawą do ściągania mienia niemieckich Żydów przed deportacją. 20 I 1942 uczestnik konferencji w Wannsee, krótko potem podsekretarz stanu. XI 1942 sekretarz stanu w Kancelarii Rzeszy, odpowiedzialny za wszystkie pięć wydziałów. 1942/43 udział w dalszym pozbawianiu praw Żydów. IV 1945 ucieczka z Berlina, w maju 1945 sekretarz stanu rządu Dönitza w Flensburgu, następnie internowany w Bruchsal. Zwolniony w kwietniu 1946, w grudniu 1946 ponownie aresztowany. Podczas przesłuchania w Norymberdze w roku 1947 mówił o wstydzie z powodu nazistowskich zbrodni. Zwolniony w październiku 1947 krótko przed swoją śmiercią.

dr Gerhard Klopfer
(1905-1987)

Kancelaria Partii NSDAP

Urodzony w Schreibersdorf koło Lubania jako syn rolnika. 1923 ochotnicze zgłoszenie do służby wojskowej, 1927 stopień doktora nauk prawnych, 1931 sędzia sądu rejonowego w Düsseldorfie. IV 1933 wstąpienie do NSDAP i SA. Koniec 1933 referent w Pruskim Ministerstwie Rolnictwa, 1934 w Urzędzie Tajnej Policji Państwowej. W kwietniu 1935 przechodzi do sztabu „zastępcy *führera*”, Rudolfa Hessa. 1935 wstąpienie do SS i szef głównego biura w sztabie Hessa, 1936 wyższy radca stanu, 1938 jako radca ministerialny zajmował się wywłaszczaniem żydowskich przedsiębiorstw.

1939 *SS-Standartenführer* i „dyrygent ministerialny”, 1941 dyrektor ministerialny i kierownik Wydziału Prawa Państwowego w ówczesnej Kancelarii Partyjnej NSDAP pod zwierzchnictwem Martina Bormanna, odpowiedzialny m. in. za problemy rasowe i narodowościowe, politykę gospodarczą, współpracę z RSHA i zasadnicze kwestie polityki okupacyjnej.

20 I 1942 uczestnik konferencji w Wannsee. Jako sekretarz stanu w Kancelarii Partii NSDAP. 1943 udział w dalszym ograniczaniu praw „małżeństw mieszanych”. 1944 *SS-Gruppenführer*.

W kwietniu 1945 ucieczka z Berlina, później internowany. Po zwolnieniu z aresztu w roku 1949 uznany przez Główną Izbę Orzecniczą w Norymberdze za „mniej obciążonego”. 1952 doradca podatkowy, 1956 adwokat w Ulm. 1962 przerwanie procedury dochodzeniowej z powodu udziału w konferencji w Wannsee przez prokuraturę w Ulm, zmarł w tym mieście w lutym 1987.

Martin Luther
(1895-1945)

Ministerstwo Spraw
Zagranicznych

Urodzony w Berlinie jako syn tajnego radcy. Matura, 1914-1917 udział w wojnie, 1917-1919 praca w Pruskim Ministerstwie Wojny i awans na podporucznika. Potem spedytor. III 1932 wstąpienie do NSDAP, 1933/34 kierownik Biura Poradnictwa Gospodarczego w berlińskiej dzielnicy Zehlendorf, tamże 1936 honorowy radny miejski. Kierownik partyjnego biura poradnictwa przy pełnomocniku NSDAP d/s problemów polityki zagranicznej, Joachimie von Ribbentrop. Po mianowaniu tego ostatniego na ministra spraw zagranicznych od grudnia 1938 radca pierwszej klasy oraz kierownik referatu specjalnego NSDAP w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. 1939 radca-sprawozdawca, kierownik Wydziału Niemcy. Osoba kontaktowa pomiędzy Ministerstwem Spraw Zagranicznych i SS, zwłaszcza referatem żydowskim RSHA. 1940 radca dyplomatyczny pierwszej klasy. W grudniu 1941 notatka sprawozdawcza dla von Ribbentropa o mordach grup operacyjnych w ZSRR.

20 I 1942 Luther brał udział w konferencji w Wannsee jako podsekretarz stanu. Zalecał, by wobec niewielkich „liczb Żydów” i oczekiwanych trudności zaniechać na razie planowanych przedsięwzięć w krajach nordyckich, a skoncentrować się na południowym-wschodzie i zachodzie Europy. Od tego czasu ścisła współpraca z Eichmannem. W lutym 1943 uwięziony w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen za podjętą razem z SS próbę obalenia von Ribbentropa. Zwolniony w kwietniu 1945, zmarł miesiąc później w Berlinie.

dr Josef Bühler
(1904-1948)

Urząd Generalnego
Gubernatora w Krakowie

Urodzony w Waldsee (Wirtembergia) jako syn piekarza. 1932 stopień doktora nauk prawnych, IV 1933 wstąpienie do NSDAP. Jako starszy prokurator był szefem biura ministra bez teki Hansa Franka, 1939 radca ministerialny, XII 1939 szef Urzędu Generalnego Gubernatora, Hansa Franka, w Krakowie, III 1940 jego sekretarz stanu, od lipca 1941 zastępca Franka.

Uczestniczył w oznakowaniu Żydów, przy tworzeniu gett i w akcji AB (*Außerordentliche Befriedungsaktion*) w maju i czerwcu 1940, której ofiarą padło około 3 500 polskich inteligentów.

Rankiem 20 stycznia 1942 indywidualna rozmowa pomiędzy Bühlerem i Heydrichem. Na konferencji w Wannsee Bühler naciskał, aby „ostateczne rozwiązanie tej kwestii rozpocząć w Generalnej Guberni, gdyż tutaj sprawa transportu nie odgrywa roli nadrzędnej, a ponadto względy wykorzystania (Żydów) do pracy nie zakłócałyby toku tej akcji.” 1942 zaangażowany w przygotowanie rozmieszczenia niemieckich osiedli koło Lublina i Zamościa oraz wywóz Polaków do pracy przymusowej do Niemiec.

I 1945 ucieczka z Krakowa. IV 1946 świadek obrony Franka przed Międzynarodowym Trybunałem Wojskowym w Norymberdze, potem ekstradycja do Polski. VII 1948 skazany w Krakowie na karę śmierci i stracony w sierpniu 1948.

dr Roland Freisler
(1893-1945)

Ministerstwo Sprawiedliwości
Rzeszy

Urodzony w Celle jako syn inżyniera. VIII 1914 udział w wojnie jako podchorąży, X 1915 rosyjska niewola. Bliskie kontakty z bolszewikami, 1920 powrót do Niemiec.

1922 w Jenie stopień doktora nauk prawnych, od 1924 adwokat w Kassel i radny miejski Bloku Narodowo-Socjalnego. VII 1925 wstąpienie do NSDAP.

Stale angażował się dla partii w politycznych sprawach karnych. III 1933 udział w szturmie na ratusz oraz budynek sądu w Kassel.

Powołany jako dyrektor ministerialny do Pruskiego Ministerstwa Sprawiedliwości, od czerwca 1933 sekretarz stanu. VI 1934 sekretarz stanu w połączonym Pruskim Ministerstwie Sprawiedliwości i Ministerstwie Sprawiedliwości Rzeszy, odpowiedzialny m. in. za kwestie personalne, ustawodawstwo karne i wykonywanie kar.

1939 Freisler naciskał na obostrzenie ustaw oraz zwiększenie roli sądów specjalnych jako „sądów doraźnych frontu wewnętrznego”.

Udział w konferencji w Wannsee w zastępstwie sekretarza stanu Franza Schlegelbergera, któremu powierzono kierowanie Ministerstwem Sprawiedliwości Rzeszy.

VIII 1942 mianowanie na przewodniczącego Trybunału Ludowego.

Przewodnictwo przy ponad 1 200 procesach przeciwników politycznych, które niemal w całości kończyły się wyrokami śmierci.

Zginął podczas nalotu lotniczego na dziedzińcu Trybunału Ludowego w Berlinie 3 lutego 1945.

Erich Neumann
(1892-1948)

Urząd Pełnomocnika d/s Planu
Czteroletniego

Urodzony w Forst (Dolne Łużyce) jako syn fabrykanta.

Studia prawnicze, 1914-1917 udział w wojnie, zakończony w stopniu porucznika. 1917-1920 aplikant, 1920 asesor rządowy w Pruskim Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, potem w Urzędzie Starostwa w Essen.

1923 radca stanu w Pruskim Ministerstwie Handlu. 1926-1928 starosta w Freystadt (Dolny Śląsk), potem ponownie w ministerstwie handlu, tym razem jako radca ministerialny.

IX 1932 dyrektor ministerialny w Pruskim Urzędzie Rady Ministrów, odpowiedzialny za reformy w administracji. V 1933 wstąpienie do NSDAP, VIII 1934 do SS jako *SS-Sturmbannführer*.

Koniec 1935 w Pruskim Urzędzie Rady Ministrów, kierownik grupy roboczej d/s śledzenia wewnętrznej i zewnętrznej sytuacji gospodarczej.

X 1936 w Urzędzie Pełnomocnika d/s Planu Czteroletniego Hermanna Göringa, kierownik grupy nr 6 (kwestie dewizowe). Od lata 1938 sekretarz stanu, w listopadzie 1938 uczestnik narady u Göringa w sprawie „aryzacji gospodarki” oraz oznakowania i izolacji Żydów.

Od roku 1941 zastępca przewodniczącego rady nadzorczej spółki akcyjnej *Kontinentale Erdöl AG*, mającej kierować wydobywaniem ropy naftowej na okupowanych terenach Związku Radzieckiego.

20 I 1942 Neumann reprezentował na konferencji w Wannsee ministerstwa gospodarki, pracy, finansów, żywienia, komunikacji oraz uzbrojenia i amunicji. Żądał przejściowego zaniechania deportacji żydowskich robotników z ważnych dla celów wojennych przedsiębiorstw.

Od sierpnia 1942 do maja 1945 dyrektor generalny Niemieckiego Syndykatu Potasowego, potem internowany. Na początku 1948 roku zwolniony z powodu choroby, wkrótce potem zmarł.

dr Wilhelm Stuckart
(1902-1953)

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych Rzeszy

Urodzony w Wiesbaden jako syn urzędnika kolei. Członek narodowo-niemieckich grup młodzieżowych, XII 1922 rzekomo uczestnik puczu Hitlera. 1928 stopień doktora nauk prawnych, od 1930 sędzia sądu rejonowego, 1932 adwokat w Szczecinie, wstąpienie do NSDAP. 1933 sekretarz stanu w Pruskim Ministerstwie Nauki, 1934 sekretarz stanu w Ministerstwie Nauki Rzeszy, 1935 Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Rzeszy. Współautor norymberskich ustaw rasowych. 1940 udział w przygotowaniach do pozbawienia Żydów niemieckiego obywatelstwa. VIII 1941 uczestnik konferencji o „germanizacji” części ZSRR.

20 I 1942 proponował jako uczestnik konferencji w Wannsee przymusową sterylizację „mieszkańców” oraz przymusowe rozwody „mieszanych małżeństw”. Dziesięć dni później mianowany na SS-*Gruppenführera*. IV 1943 przewodniczył konferencji sekretarzy stanu o „ściganiu przez policję czynów karalnych, popełnionych przez Żydów”, 1944 SS-*Obergruppenführer*.

W maju 1945 internowany jako minister spraw wewnętrznych rządu Dönitza w Flensburgu, 1947 zaprzeczwał, jakoby brał udział w konferencji w Wannsee. IV 1949 skazany na karę trzech lat i dziesięciu miesięcy więzienia, którą jednak z racji dotychczasowego pobytu w więzieniu uznano za odbytą.

Później podskarbi miejski w Helmstedt, następnie szef Instytutu Wspierania Gospodarki Dolnosaksońskiej. Od października 1951 funkcja drugiego zastępcy krajowego przewodniczącego „Związku Osób Wypędzonych i Pozbawionych Praw”. 1953 w wyniku postępowania Izby Orzeczniczej zakwalifikowany jako „poplecznik” i skazany na karę pieniężną 500 marek niemieckich. Zginął w wypadku drogowym 15 listopada 1953 r.

dr Georg Leibbrandt
(1899-1982)

Ministerstwo Rzeszy dla
Okupowanych Ziem
Wschodnich

Urodzony w Hoffnungsfeld koło Odessy jako syn rolnika. Gimnazjum w Tartu i Odessie, 1919 bojownik korpusu ochotniczego (*Freikorps*). Ucieczka do Berlina, od 1920 studiuje teologię, filozofię, historię i ekonomię. 1927 stopień doktora filozofii, następnie trzy podróże studyjne do ZSRR. 1929 pracownik Archiwum Rzeszy, 1931-1933 studia w USA, działał tam czynnie jako propagandysta NSDAP. 1933 wniosek o przyjęcie do partii. W Urzędzie Polityki Zagranicznej NSDAP, kierownik Wydziału Wschodniego. Potem w urzędzie Rosenberga odpowiedzialny za propagandę antykomunistyczną i antyradziecką. 1938 członek składu orzekającego w Trybunale Ludowym, VII 1941 kierownik Głównego Wydziału d/s Polityki w Ministerstwie Rzeszy dla Okupowanych Ziem Wschodnich. W październiku 1941 uczestnik narady z Heydrichem o włączeniu wszystkich Żydów do programu wyniszczenia. 20 I 1942 uczestnik konferencji w Wannsee. Dwa dni później wystosował zaproszenie do udziału w naradzie służbowej na temat definicji terminu „Żyd” na „terenach wschodnich”. II 1943 memoriał o Rosyjskim Komitecie Narodowym oraz antyradzieckiej Rosyjskiej Armii Wyzwolenia. W lecie 1943 zgłoszenie do służby w marynarce wojennej. 1945 internowanie, 1949 zwolniony z aresztu, następnie praca dla amerykańskiego instytutu kulturalnego w Monachium. I 1950 podjęcie wstępnego śledztwa przez Sąd Krajowy Norymberga-Fürth, które zostało umorzone w sierpniu 1950 r. W następnych latach nie był objęty ściganiem, zmarł w roku 1982.

dr Alfred Meyer
(1891-1945)

Ministerstwo Rzeszy dla
Okupowanych Ziemi
Wschodnich

Urodzony w Getyndze jako syn radcy stanu i radcy budowlanego. Matura, 1912 podchorąży, 1914 szef kompanii, następnie batalionu. 1917 niewola francuska, 1920 zwolniony jako kapitan. Praca w handlu i studia ekonomii politycznej, 1922 stopień doktora nauk politycznych, 1923 do 1930 referent prawny w jednej z kopalni w Gelsenkirchen. 1928 wstąpienie do NSDAP, szef grupy lokalnej; 1929/30 kierownik okręgu Emscher-Lippe. IX 1930 członek Reichstagu, 1931 *Gauleiter* NSDAP w Północnej Westfalii. V 1933 namiestnik Rzeszy w krajach związkowych Lippe i Schaumburg-Lippe, 1936 szef rządu krajowego w Lippe. 1938 nadprezydent prowincji Westfalia i *SS-Obergruppenführer*. 1939 szef administracji cywilnej jednej z armii, urzędujący komisarz obrony Rzeszy w okręgu obronnym VI (Północna Westfalia). Od lata 1941 roku sekretarz stanu i zastępca ministra Alfreda Rosenberga w Ministerstwie Rzeszy dla Okupowanych Ziemi Wschodnich, odpowiedzialny za trzy wydziały główne: polityka, administracja i gospodarka.

20 I 1942 na konferencji w Wannsee Meyer żądał przeprowadzenia w konkretnych miejscach „pewnych prac przygotowawczych”, jednak bez „niepokojenia ludności”. W lipcu 1942 r. proponował zastosowanie w ZSRR takich samych „posunięć” przeciwko „mieszkańcom” jak przeciwko Żydom.

1942 znaczący udział w wywozie radzieckich robotników przymusowych. Od listopada 1942 komisarz obrony Rzeszy na Północną Westfalię. W maju 1945 śmierć od broni palnej, przypuszczalnie samobójstwo.

Dom Konferencji w Wannsee
Miejsce Pamięci i Edukacji Historycznej
Am Großen Wannsee 56 – 58 ▪ D-14109 Berlin

Tel.: +49-30 - 80 50 01-0 ▪ Fax: +49-30 - 80 50 01-27
eMail: info@ghwk.de ▪ Internet: <http://www.ghwk.de>

Godziny otwarcia: ♿
Codziennie w godzinach 10.00 – 18.00 Uhr
(z wyjątkiem dni ustawowo wolnych od pracy)
Medioteka czynna od poniedziałku do piątku
w godzinach 10.00-18.00
Wstęp wolny. Prosimy o uprzednie zgłaszanie grup.